

אדרים ונעחר

אין דבר מרתק יותר בהיסטוריה מאשר לידתו של דגל חדש. הוא מסמל, כמעט תמיד, מהפכה עמוקה — התפרצות כוחות דינאמיים חדשים מנכחי התודעה החברתית.

הדוגמה הקלאסית היא לידתו של הדגל האדום, לפני 167 שנה. צירי הלידה היו מורים ביוזר. אחרי כיבוש הבאסטיליה, נפלה פאריס קרבן לשורה ארוכה של "התפרעויות". הפר למנט חוקק חוק להטלת ממשל צבאי בשעת הצורך — וקבע כי הנפת הדגל האדום בידי השלטון תהיה מדי פעם סימן להפעלת חוק זה. כך היה הדגל האדום לסמל לדיכוי ההמונים על-ידי הממשלה.

ב-17 ביולי, 1791, שוב הונף הדגל האדום, וחיללי הממשלה פתחו באש על המון מתמרד. כמה מאות "בריונים" נהרגו. ההתמרדות העממית חיוקה את היסודות הקיימים בצרפת, ובשנה הבאה הניפו ההמונים עצמם את הדגל האדום עם הסיסמה: "משטר צבאי של העם נגד השלטון המורד!"

הכוונה היתה להכריז כי העם הוא ריבוני, וכאשר הממשלה מתנגדת לרצון העם, הרי הממשלה היא המורדת.

בשנים לאחר מכן קרו מקרים רבים כאלה, גם בצרפת וגם מחוצה לה. הדגל האדום הפך לסמל ההתנגדות לממשלה.

בואדי סליב נודד, לפני חודש, דגל חדש. מי המציא אותו? יתכן כי איש לא יידע זאת לעולם. אולם כבר שעות מעטות אחרי שירו שוטרים מופקדים על עקיבא אל-קריף והציתו את מרד המאורו קאים, נשאו ההמונים דגל אדום ודגל שחור — הצבע האדום של דם אל-קריף, והצבע השחור של הקיפות.

מאז התפשט הדגל-הכפול הזה על פני כל הארץ. בכל מקום שהחלו מהומות עדי תיות, וגם בכל מקום שהוכנו מהומות כאי לה ונמנעו ברעג האחרון — הופיעו האדום והשחור. השבוע הנוסף דגלים אלה בכרם התמימים בתל-אביב, מעל לבית אשר העיריה התכוננה להרסו בגלל עבירה על חוקי הבניה.

אני מעז להינבא כי המדינה עוד תרבה לראות את הדגל האדום-השחור. כי הוא מסמל תהליך אשר יטיל את צילו על המדינה בשנים הקרובות. הוא נולד כדגל המרד המארוקאי. כבר עתה מתיפשט על פני ערות אחרות של בני המזרח. עוד צעד אחד — והוא יהיה מודת המקופחים במדינה.

המרד המתפשט מתחת לדגל האדום-השחור הוא מרד סוציאלי, באינטלגנציה עדי. היתא הוא סוציאלי בלבד, ואין הוא עדי בלבד. הוא מזינה של שני היסודות.

את אופיו הסוציאלי אפשר להר כיח בפרט חשוב: המורדים מבני העדה הוותיקים שלהם עוד יותר מבני שהם שונאים את ראשי השלטון בכללם.

בהבלה הראשונה ניסה השלטון להרגיע את המורדים על-ידי חלוקת כבוד לעסקני העדה הספרדית, שצורפו בחזון למשלחת המטיילים-על-חשבון-האומה לקונגרס היהודי בשטוקהולם. בכור שיטתית, שהוא עצמו ממוצא מארוקאי, נאם נאומים נרגשים בשם בני המזרח. בכל רחבי הארץ גוייסו עסקני העדות השכירים כדי לדכא את המרד במלים מתוקות בהברה מורחית.

אולם כל הגסיונות האלה נתקלו בבוז גלוי. העסקנים הספרדיים החתיקים הם, בעיני המורדים, סוכני האויב — מעין יוון ראש מורחית. הם שונאים, מפני שהם מייצגים את מעמד ה"מסודר", המחלק בינו לבין עצמו את הנאות השלטון.

הנה כי כן: המרד מכוון נגד ה"מסודרים", יותר מכפי שהוא מכוון נגד ה"לכנים". זהו מרד המקופחים.

מראית עין, ניתן בנקל לחסל את סיבות המרד. אפשר לטעון בתמימות הנה היתה הזנחה. באו מהומות ואדיסליב והעירו את תשומת-לב השלטון למצב החמור. עתה ייעשה מאמץ והכל יבוא על תיקונו.

למי שסבור כך, אין אף המושג הקלוש ביותר על מהות המשטר בארץ. במשטר זה, קיפוח המוני האכילונים אינו תופעה הניתנת לתיקון. הוא בסים המשטר כולו. מאחר שמשטר זה מבוסס על חלוקת הון

עד כאן מגיעים שרידים מן הישע שזרם לתוך הנהר בתחילתו. משכורות זעומות, שיכונים דלים. עד שבקצה האפיק לא נשארות אלא מיפות עלובות — עבודות דחק וחדרים נטושים בשכונות עוני.

ה המצב כיום, כאשר זרם עצום של הון עדין מגיע לארץ בכל שנה. אולם אין זה מצב של קבע. השילומים עומדים להיפסק תוך שנתיים-שלוש. המענקים יתדלדלו עם גבור הניתוק של המדינה בעולם. זרם התרומות של יהודי העולם לא יוכל להתחזק מעמד לאורך ימים הנוכחית. הוא תלוי גם בחוקי מסי-הכנסה האמריקאי, אשר מדינאים אמריקאים מכובדים כבר רומזים על הצורך לשנותם.

עדות המורח (ויחד עמו את הערבי) למעמד נחות. הכפוף לגוע העליון של בני אירופה. כאן מתחברת הבעיה העדתית עם הבעיה הסוציאלית. ברוב המקרים, האשכנזי והמסודר חד הם.

ישנם פועלי-דחק יוצאי-רומניה, ובשכונות העוני יש עולים מפולין. אולם כלל הוא כי במרוץ החיים מתחיל בן-המזרח את דרכו הרבה מאחורי בן-המערב. עליו להתגבר על מסלול-מכשולים נורא של דעות קדומות, של תנאים סוציאליים ירודים, של חוסר הזדמנויות חינוכיות ושל קללת ריבוי הטיפות במשפחה.

המרד אינו מרד מארוקאי — הוא מרד כל המקופחים. אולם לא מקרה הוא כי המארוקאים הניפו לראשונה את הדגל האדום-השחור.

תמונה שיש להתרגל אליה — שוטרים מסתערים על המורדים

בעייתם העדתית היא החמורה בי יותר, והיא פועלת כפתיל רועם להפעלת המוקש הסוציאלי.

יתכן כי הפעם יצליח המשטר לחסל את המרד — בעזרת אלות המשטרה, אוזני הש.ב., לשונות ראשי-העדה הקנונים וורועות לשכת-העבודה.

אולם השאלה יכולה רק להיות: לכמה זמן?

מרד זה יפרוץ שוב ושוב, ובכל פעם בתנופה גדולה יותר. זהו זרע החורבן הטמון בחובו של המשטר עצמו.

איש אינו יכול להיות בטוח אילו צורות ילבש תהליך דינאמי זה בשנים הבאות. הוא יכול להפוך לתנועה פאשיסטית — ואז יתגעגעו רבים אל תנועת-החרות, ויבינו במי אחר כי מפלגה זו היתה למעשה שסתום הבטחון של המשטר הישן לויסות הזעם של העדות המקופחות. אולם התקחה הגדולה היא כי מרד היסטורי זה, בהנהגת המנהיגים שיוולדו מתוכו, ישתלב עם הזרם המהפכני של האינטליגנציה העברית הצעירה, תוך גיבוש אידיאולוגיה חובבית, פוריה ויוצרת.

אם יקרה הדבר הזה, יהפוך הי דגל האדום-השחור לדגל התחיה וההתחדשות — וואדיסליב ייזכר כדורות האמים לטובה כנקודת-מפנה בתולדות המדינה.

מה יקרה כאשר הזרם האדיר יתמעט? כאשר לא יישאר ממנו אלא סילון ריק?

גם כאן אפשר להיעזר בתמונת הנהר ההפוך. כאשר יתמעט הזרם, ייעלמו המים בראש וראשונה בקצחת הרוחקים. יושבי הגדות בארץ הצמרת יוסיפו להפקיע לטובת עצמם את המעט שיש. הם יחלקו לגרוריהם המסודרים, בהמשך האפיק, את המינימום הדרוש לקיום המשטר. אך יושבי ארץ המקופחים יהיו הקרבנות הראשונים של הבצורת.

יצד מורכבת הבעיה העדתית על בעיה סוציאלית זו? מדוע רוב פועלי הדחק ורוב יושבי-שכונות-העוני הם בני עדות המורח?

גם זו תכונה הטבועה ביסודו של המשטר הקיים.

משטר זה הוא פורציה של מפלגות, שגולו-דו כולן כאחת בזמרת ובמרכז אירופה, או שהנן צאצאים של מפלגות כאלה. הרכב האיש, המסגרת הרעיונית, הרוח הפנימית — כולן שייכות להתי הגטו היהודי במזרח אירופה. פה ושם נשכר קויולינג ספרדי או ערבי וזוכה ל"סידור" — אולם בני ה"מזרח, מטבע ברייתם, אינם יכולים להשתלב במסגרות אלה.

רוח המשטר — רוח הנושאת את עיניה אל אירופה, הבוה למורה, השונאת אותו ופוחדת מפניו — גם היא דנה את בן

הזרם לארץ מן החוץ, ולא על אמצעי-יצור מקומיים, הרי דרכי החלוקה קובעים את מהותו. יש בו בעית-מעמדות כמו בכל משטר אחר — אולם אין אלה מעמדות רגילים. אלה הם מעמדות אופייניים למשטר הציוני בלבד.

בחברה יצרנית רגילה, נקבעים המעמדות על-פי היחס למצעי-הייצור. במשטר הציוני, נקבעים המעמדות על-פי הקירבה למקר-רות-החלוקה.

מקורות החלוקה דומים לנהר הפוך — נהר הזרם מן הים אל היובלים.

בראשית הדרך זהו נהר אדיר, רחב ועצום. מאות המיליונים זורמים בו. כל המתגורר על גדותיו נהנה מן השפע. זוהי ארץ ה"צמרת" — ארצם של ראשי מפלגות וציונים מקצועיים, ארץ הוילנות והקאפילאקים והגסטי-עות לחייל על חשבון הציבור.

בהדרגה נעשה הנהר צר ורדוד יותר. היושבים על גדותיו עדיין נהנים משפע מסוים. זהו המעמד המסודר, המורכב ברובו מבני הישוב החתיק. מעמד זה אינו שולט בארץ — אולם המעמד השליט זקוק לו לצורך שלטונו. על כן דואג השלטון כי רמת-מחייתו לא תרד מתחת לרמה גאותה כלשהי.

אך לבסוף מתפצל הנהר לנחלים קטנטנים, עד שנשארות רק שוליות עכורות. זוהי ארצם של המקופחים — ארצם של מאות אלפי עולים חדשים, ערבים ובני הפרברים של הישוב החתיק.